

Nota Koersel Mathias Geysenstraat 6-16

Programma van maatregelen

COLOFON

Titel

Nota Koersel Mathias Geysenstraat 6-16. Programma van maatregelen

Auteurs

Jan De Beenhouwer & Marleen Arckens

Plaats en datum

Wijnegem 30 oktober 2020

Fodio Rapport Folio 63

Wettelijk Depot D/2020/13.179/28

Projectcode

2020G65 - 2020H297

Uitvoerder

Fodio

Turnhoutsebaan 277

B-2110 Wijnegem

fodio@fodio.be

erkend archeoloog: Fodio OE/ERK/archeoloog/2015/0067

Kaft

Luchtfoto winter 2019 © Geopunt

© Fodio.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevens bestand en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze.

Inhoud

3 Programma van maatregelen	70
3.1 Gemotiveerd advies	70
3.2 Programma van maatregelen voor verdere verwerking	72
3.2.1 Onderzoeksvragen.....	72
3.2.2 Onderzoekshandelingen.....	72
3.2.3 Strategie voor het specialistisch onderzoek	72
3.2.4 Conservatiestrategie.....	72
3.2.5 Geschatte duur van de verwerking inclusief rapportering.....	72
3.2.6 Raming van de kosten van de verwerking inclusief rapportering	72
Bibliografie	73

3 Programma van maatregelen

3.1 Gemotiveerd advies

Zoals opgenomen in het programma van maatregelen in de archeologienota toegevoegd aan de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden werd een gefaseerd archeologisch vooronderzoek uitgevoerd op perceel Beringen Afd. 4/Koersel Sectie D 821E aan de Matthias Geysenstraat 6 - 16. Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van 5854m².

Het bureauonderzoek kon op basis van de verzamelde gegevens de aanwezigheid van archeologisch erfgoed niet uitsluiten. Op basis van de bodemgesteldheid en het historisch landschapsgebruik werd het archeologisch potentieel voor de aanwezigheid en bewaring van sporen van bewoning gaande van het neolithicum tot de nieuwe tijd als laag ingeschat. De permanent natte zandleembodem met winterwaterstanden nabij het maaiveld maakt het terrein minder geschikt voor permanente nederzettingen in het verleden. Het archeologisch potentieel voor een site uit de prehistorie is daarentegen groter. Het terrein maakte eeuwenlang deel uit van de heide en historische kaarten geven waterplassen weer in de nabijheid. Ook het onderzoeksgebied zelf bestaat grotendeels uit een depressie die op 19de-eeuwse kaarten wordt weergegeven. Of deze depressie een natuurlijk fenomeen is kon op basis van de informatie verzameld tijdens het bureauonderzoek niet worden bevestigd. Indien de depressie gevoed zou worden door natuurlijk kwelwater vormt zij een bron van zoetwater op het onderzoeksgebied en is de zone errond een goede locatie voor jachtkampen van prehistorische jager-verzamelaars. Indien het zou gaan om een kunstmatig gegraven vijver bestond de kans dat er randstructuren te vinden waren die verband hielden met de exploitatie van de vijver. Omdat de vraag naar de oorsprong van de depressie en de bewaring van de bodemlagen niet kon beantwoord worden bij de bureaustudie werd verder gefaseerd vooronderzoek geadviseerd om na te gaan of er archeologisch erfgoed bewaard bleef ter hoogte van de te verkavelen zone.

Er werd gestart met een landschappelijk bodemonderzoek. Bij dit onderzoek bleek dat de depressie een natuurlijk fenomeen was, maar dat de bodem er erg verstoord was. Daarom werden ter hoogte van de depressie geen archeologische waarden meer verwacht. Omdat het niet om een gedempte vijver ging, werden tevens geen randstructuren verwacht die konden samenhangen met de exploitatie van een eventuele visvijver. Gezien de algemene lage verwachting voor een sporensite van een permanente nederzetting die reeds bij het bureauonderzoek geformuleerd werd, en daarnaast het ontbreken van eventuele vijver-infrastructuur, zal verder onderzoek door middel van proefsleuven in de zone rond de depressie niet leiden tot kenniswinst. Er wordt daarom geen verder onderzoek aanbevolen gericht op sporensites.

Ten oosten van de depressie werden bij het booronderzoek restanten aangetroffen van 2 begraven bodems. In drie boringen bevonden zich aan de top restanten van een podzolbodem en in 2 andere boringen werd daaronder een tweede humusrijk loopvlak aangetroffen. De jongste bodem heeft zich gevormd in eolische afzettingen van de Formatie van Gent, Lid van Opgrimbie, terwijl de onderste en oudste bodem zich heeft gevormd aan de top van de pedimentafzettingen van het pediment van Diepenbeek-Beringen. De onderste begraven bodem is vermoedelijk gevormd in een warmere periode in het laatglaciaal, mogelijk Bølling of Allerød, terwijl de bovenliggende podzolbodem uit het Preboreaal kan dateren. De bodems bieden daarom kans op de aanwezigheid van een prehistorische site, zowel voor de periode van het finaal- en laat-paleolithicum als voor het mesolithicum. Om die reden werd een zone rond de positieve boringen geselecteerd voor een verkennend archeologisch booronderzoek.

Bij het verkennend archeologisch booronderzoek werden restanten van een podzolbodem aangetroffen in 17 van de 24 boringen, maar met een sterk wisselende bewaringskwaliteit. Dit bevestigt opnieuw de lage verwachting voor de aanwezigheid van een goed bewaarde sporensite. De onderliggende begraven bodem was wel goed bewaard en werd in 18 van de 24 boringen teruggevonden. In de ingezamelde en uitgezeefde bodemonsters werden echter geen archeologische indicatoren aangetroffen die zouden kunnen wijzen op de in situ aanwezigheid van een prehistorische vindplaats. Bijgevolg is ook de verwachting om een dergelijke site aan te treffen zeer laag.

Op basis van het uitgevoerd vooronderzoek dat bestaat uit een bureauonderzoek, een landschappelijk bodemonderzoek en archeologisch verkennende boringen kan met voldoende zekerheid een uitspraak worden gedaan over de afwezigheid van archeologisch erfgoed ter hoogte van het onderzoeksgebied. Er wordt geen verder onderzoek met ingreep in de bodem met het oog op het onderzoek van een prehistorische site of een sporensite aanbevolen.

Er wordt daarom geen verder onderzoek aanbevolen met ingreep in de bodem met het oog op het onderzoek van een prehistorische site. Wel wordt een vervolgonderzoek aanbevolen in de vorm van natuurwetenschappelijk onderzoek van de houtskool uit de oudste begraven bodem. Een waardering en datering van de houtskool uit deze laag is van belang voor het archeologisch potentieel van het groter landschappelijk geheel, waarvan het projectgebied deel uitmaakt.

Wel is de aanwezigheid van een begraven bodem onder de podzol een belangrijke archeologische vaststelling voor de ruimere regio. De aanwezigheid van houtskoolpartikels is een kenmerk dat vaak verbonden wordt met één van de belangrijkste archeologische paleobodems, gekend als laag van Usselo. In gele dekzanden toont hij zich als een bleke uitgeloopte band met aan de top een donker humusrijker laagje met houtskool.¹ De kans dat deze bodem dateert uit het finaal-paleolithicum is dan ook groot. Een bevestiging hiervan vergroot de kans op het aantreffen van artefactensites uit deze periode in de omgeving van het onderzoeksgebied. Een waardering en datering van de houtskool is daarom van wetenschappelijk belang voor het archeologisch potentieel van het groter landschappelijk geheel, waarvan het projectgebied deel uitmaakt. Daarom wordt een vervolgonderzoek aanbevolen in de vorm van natuurwetenschappelijk onderzoek van de houtskool uit de begraven bodem.

Verdere verwerking van het reeds aangelegde archeologisch ensemble volstaat om het kennispotentieel van de archeologische site te realiseren. Er wordt een programma van maatregelen voor verdere verwerking opgemaakt.

¹ Defrijn & Deckers 2006.

3.2 Programma van maatregelen voor verdere verwerking

3.2.1 Onderzoeksvragen

- Uit welke periode dateert de horizont waarin de houtskool werd ingezameld ?
- Van welke houtsoort is de houtskool afkomstig ?
- Zijn de resultaten van de analyse vergelijkbaar met de resultaten van onderzoek op andere sites in de archeoregio Kempen ?

3.2.2 Onderzoekshandelingen

3 X waardering houtskool voor radiokoolstofdatering inclusief bepaling houtsoort

1X analyse voor ^{14}C - radiokoolstofdatering

3.2.3 Strategie voor het specialistisch onderzoek

Een specialist waardeert het staal. Hij/zij bepaalt de houtsoort waarvan de houtskool afkomstig is en bepaalt welk van de houtskoolfragmenten het meest geschikt is voor radiokoolstofdatering. Er wordt aansluitend één absolute datering door middel van ^{14}C uitgevoerd.

3.2.4 Conservatiestrategie

De stalen worden in afwachting van de waardering en analyse bewaard in een koele, droge ruimte (beneden 20°C -luchtvochtigheid tussen 50 en 65%)

3.2.5 Geschatte duur van de verwerking inclusief rapportering

Doorlooptijden van het specialistisch onderzoek inclusief rapportering

- eerste fase: waardering van de houtskoolfragmenten voor radiokoolstofdatering: doorlooptijd van 3 maanden
- tweede fase: radiokoolstofdatering: doorlooptijd van 6 maanden

Duur van de archeologische rapportering volgend op het specialistisch onderzoek: 4 werkdagen

3.2.6 Raming van de kosten van de verwerking inclusief rapportering

Type	aantal	prijs excl. BTW	totaal excl. BTW
waardering			
houtskool: waardering en selectie voor ^{14}C	3	120,00 €	360,00 €
Analyse			
^{14}C datering houtskool	1	390,00 €	390,00 €
Archeologische rapportering: nota resultaten verdere verwerking archeologisch ensemble proefsleuvenonderzoek	1	1080,00 €	1080,00 €
Totaal			1830,00 €

Bibliografie

Uitgegeven bronnen

Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren.

Cools A. 2009. Inpakken, een kunst. Het verpakken van archeologische vondsten. Vioe-handleiding 1.

Defrijn S. & Deckers S. 2006. Uitgewerkt voorbeeld erkenningsdossier waardevolle site voor bodem Lommel-Maatheide. In: Project waardevolle bodems in Vlaanderen (LA BOD/STUD 2004 0102). Eindverslag. 2006, <https://www.vlaanderen.be/publicaties/project-waardevolle-bodems-in-vlaanderen>: 183-189.

Ervynck A., Martens M. & Ribbens F. 2016. Een theoretisch kader voor onderzoeksvragen bij archeologische ingrepen in de bodem. Versie 1. Brussel: Onroerend Erfgoed.

Digitale bronnen

Agiv. Agentschap voor Geografische informatie Vlaanderen

<https://www.agiv.be>

Geoportaal

<https://geo.onroerenderfgoed.be/#zoom=9&lat=6639473.15&lon=462444.02>

Geopunt Vlaanderen

<http://www.geopunt.be/kaart>